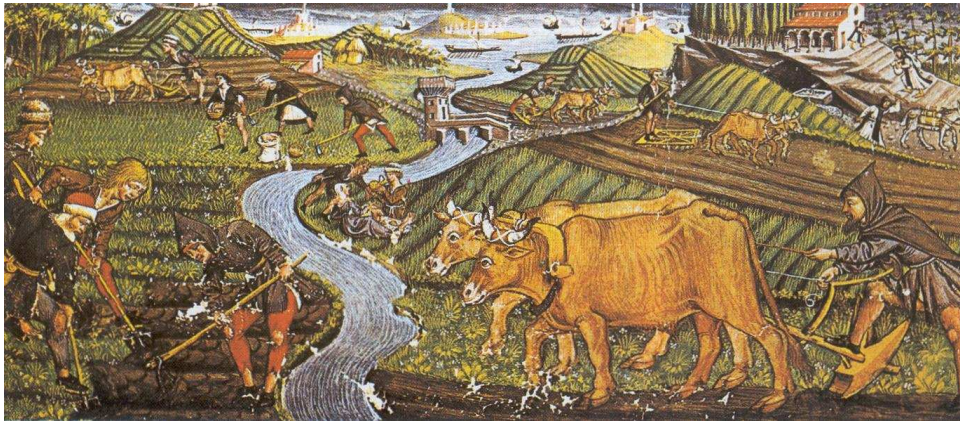

HISTÒRIA DE LA VALL DE LLÉMENA

L'alta Edat Mitjana: l'origen dels pobles de la vall

La vintena de pobles de la vall de Llémena, que encara avui mantenen una identitat molt clara malgrat els canvis profunds que molts d'ells han experimentat al llarg dels darrers anys, es van formar als inicis de l'edat mitjana, entre els segles IX i XI. Tot i que les primeres notícies són molt escadusseres, sabem que l'any 832 ja existia una comunitat monàstica a Sant Medir i més endavant, l'any 906, queda clara l'existència d'un terme més o menys definit a la zona de Finestres, que fou

concedit per Guifré Borrell, comte de Barcelona, al veí comtat de Besalú.

En cap cas no hi havia un nucli urbà definit, però el fet que els diferents pobles s'organitzessin com a parròquies rurals, capitalitzats per una església que era centre de poder i punt de reunió, reflecteix d'una manera clara l'origen de tots ells en aquesta època. Algunes esglésies ja existien al segle IX, com Sant Medir, ja esmentada, o Sant Gregori, Cartellà i Canet, totes tres documentades l'any 882. Al segle X tenim les primeres referències

de Domeny (922), Sant Esteve, Sant Aniol (*Sanctum Andeolum*, 922), Finestres (*Fenestras*, 947), Biert (968) i la Barroca (*Super Rocha*, 985), i al segle XI gairebé es completa la llista amb Montcal (*Montecaldo*, 1017), les Serres (1019), Sant Martí (1031), Llorà (1058), Rocacorba (1065), Granollers (1065) i Adri (*Adrio*, 1078). La resta de parròquies, tot i que s'esmenten més tard, (Constantins el 1182, Ginestar el 1184, Taialà i Montbó el 1200), és quasi segur que ja existien amb anterioritat, tenint en compte els elements romànics que preserven la major part d'aquestes esglésies.

Al segle XI arribà un nou domini i una nova organització del territori, que se superposà al de les parròquies i que va regir la vida dels habitants de la vall durant tota l'edat mitjana: el feudalisme. Fins aleshores tota la vall formava part del comtat de Girona, integrat dins del de Barcelona, llevat de la zona més alta, a Finestres, on el veí comtat de Besalú hi tenia també alguns drets. En aquest segle, els comtes cediren o delegaren bona part del seu poder civil i militar a diverses famílies senyorials, ja fossin laïques o eclesiàstiques, com el mateix bisbat de Girona. Cadascun d'aquests dominis constituïa un terme i estava centrat per un castell, des d'on s'exercia l'administració del territori i dels seus habitants, que quedaven lligats a les terres i als seus

senyors d'una manera quasi servil, sota diverses lleis i normes, entre les que destaquen, per la seva duresa i arbitrarietat, els anomenats "mals usos".

A la part baixa de la vall, a les terres de l'actual municipi de Sant Gregori, hi senyorejaven el castell de Tudela i el castell de Cartellà, vinculats molts segles als Cartellà, que foren també senyors de Falgons, i que tenien, a més, els castells d'Hostoles, Puig-Alder, Rocacorba, Creixell i Pontós. Més endavant, als segles XIV i XV, van tenir el castell de Tudela altres famílies nobles, com els Xetmar de Medinyà o els Milany-Pinós. Canet, Montcal i Sant Martí eren dominis de la Catedral de Girona i al segle XII estaven integrats dins la pabordia d'Agost de la Seu gironina. Tot i així, bona part dels actuals termes de Canet d'Adri i Sant Martí de Llémena van acabar essent de domini reial.

Les zones més altes de la vall, en canvi, eren de clar domini senyorial. Granollers de Rocacorba constituïa la baronia de Granollers, centrada en el castell del mateix nom, que va ser cedit l'any 1379 a Pere Galceran de Cartellà i de Santvicenç, senyor de Cartellà. Una altra senyoria feudal s'exercia des del castell de Rocacorba, esmentat des del 1065 i infeudat el 1130 als Rocacorba, després dels quals va passar als Hostoles, als Cartellà, als Santjulià de Revardit i als Rocabertí, que cap a l'any 1400 van obtenir

el títol de barons. Finalment, tot l'actual municipi de Sant Aniol de Finestres va pertànyer al terme del castell de Finestres, esmentat des del 947. Vinculat en principi als comtes de Besalú, des de mitjan segle XI n'eren castlans els Porqueres, que n'esdevingueren senyors en extingir-se el comtat de Besalú l'any 1111. El terme comprenia també el castell de Santa Pau, i els mateixos Porqueres des del segle XIII s'acabaren cognominant Santa Pau. El terme esdevingué baronia al segle XIV.

Sota la nova organització política i jurídica, i malgrat les exaccions i els mals usos a què estava sotmesa la població, els masos van continuar prosperant per tota la vall fins ben entrat el segle XIV.

Joan Llinàs i Pol– Janus SL